

MONOGRAFIA

K E R E K H A R A S Z T K Ö Z S É G

M O N O G R Á F I Á J A

Készült: 1954. decemberében.

Összeállította:

T á n c z o s I s t v á n n é

ált. iskolai igazgató

népművelési ügyvezető

B l o s z ó .

A község monográfiájának meg szerkesztése, adatok összeszedése nem volt könnyű feladat. A községről monográfiát még senki nem írt. Írásos adatok nincsenek, csak a háború utáni évekről. A régebbi adatokat nagyrészt a lakosok előadásai után kellett összeszedni.

Megnehezítette a monográfia készítését, hogy a község területén több lakott település van, illetve még több volt. Ezek a települések szorosan a községhez tartoztak, illetve még tartoznak ma is. Végeredményben nyolc tanyáról kellett adatokat összeszedni, s ezeket megfelelőképpen rendezni. A már régebben megszűnt településekkel külön nem is foglalkozunk, csupán a község történetében említjük meg őket. Ezek: Ciframajor, Herváth-tanya, Fáni major. Ugyanígy keveset foglalkozunk azokkal a tanyákkal, melyek a községhez tartoztak ugyan, de jelenleg más megyéhez tartoznak.

Az adatokat személyesen szereztük össze. Takáts Terézia, Sike József tanítók, valamint én és férjem, Tanczos István tanulmányi felügyelő járták a tanyákat, kérték az adatokat, készítettek fényképeket, hogy ezáltal is szemléltetőbbé tegyük ennek a kis településnek a monográfiáját.

Az adatok összeszedése elég kemény munkát vett igénybe, s ezuttal is köszönetet mondok mindazoknak az adatszerzőknek és adatszolgáltatóknak, akik segítettek munkámban.

Kerekharszt, 1954. évi december hó 8-án.

T a n c z o s I s t v á n n é
általános iskolai igazgató

A község történetének megírása ószintén megvalóval komoly nehézségekbe ütközik. Mielőtt a monográfia elkészítéséhez hozzáfogtam volna, könnyűnek, egyszerűnek találtam különösen a történeti rész megírását, ugyanis a község, mint "község" 1941-ben létesült, s ezek szerint csak az utóbbi 14 év megírása lett volna feladatomban. A különböző forrásmunkák áttanulmányozása közben azonban olyan dolgokra jöttem rá, amik szükségessé teszik, hogy a község történetét régebbi időkre vezessem vissza. Ez a régebbi idő nem is egy-két évtized, nem is egy-két évszázad, hanem annál is több. A könnyebb érthetőség kedvéért már most közölnöm kell az alábbiakat:

Kerekharaszt még most sem, s régebben még inkább nem egy különálló, elszigetelt település volt, mint más községek, hanem egy tanyavilág egyik tagja. Ez a szervesen összefüggő tanyavilág a következő részekből állott: Kerekharaszt, Újvarsány, Óvarsány, Ciframajor, Szarkás, /később Józsefmajor néven szerepel/ Fenyőharaszt, Horváth-tanya és Fáni major. Ez a tanyavilág a körülöttünk fekvő Hatvan, Boldog, Aszód, Kartal, Verseg és Heréd községek által határolt terület. Mivel az utóbb említett községek már a legrégebbi időkben is nagyobb, s állandóbb települések voltak, s az említett tanyák a történelem folyamán mindig valamelyik szomszédos nagyobb községhez tartoztak, csak úgy vannak felemlítve, mint az illető községekhez tartozó rész. Ezért van az, hogy a község tanyavilágát megemlíti a pestmegyei, hevesmegyei és a nógrádmegyei monográfia is. A község "hivatalos" létesítésének idejében az említett nyolc tanya már egy megyében, Pest megyében, az aszódi járásban van, közigazgatásilag Verseg községhez tartozik, nagyobb részben báró Hatvani-Deutschn Sándor és József, kisebb részben báró Radvánszky Albert birtokát képezik. Hivatalos megállapítás, hogy a mai község területe, természetesen az említett tanyavilágot beleértve, már régebben is lakott terület volt.

Az Országos Monográfia Központi Szerkesztőbizottsága által, 1910.-ben kiadott "Magyarország vármegyei és városai" című Pest vármegyét feldolgozó könyv többek között az alábbi adatokat közli községünkéről, illetve a tanyavilágról:

"Kőkori telepek nyomait észlelte Závodszky Bagon és Aszódon is. Galgahévíz mellett a Szentandrás hegyen pedig báró Nyáry Jenő ásatása révén lett ismertté egy kőkori telep, ahonnan bemélyített és bevagdalt, kusza vonaldiszítású, fényesre csiszolt vörös és fekete cserépdarabok, agancsszerszámok s egy kőeszköz töredék került a Nemzeti Múzeumba. Kiskartalról zsugorított, ülő helyzetű kőkori temetkezésről ad hírt az Achaéol."

A fenti sorok névszerint nem említik községünk egyik részét sem, de mivel a felsorolt helységek/Bag, Aszód, s különösen Kiskartal, mely a községünkől mintegy 3,5 km-re, Horváth-tanyától és Fáni majortól pedig alig 1-2 km-re vannak/ jóformán településünk szomszédságában vannak, erra lehet következtetni, hogy itt is volt hasonló település már ebben az időben is. Ezt a feltevést alátámasztja egy későbbi, bronzkorszakról szóló része a könyvnek, ahol már névszerint is találkozunk községünk egyik tanyájának nevével, Varsánypusztával, ami ma Óvarsány néven szerepel./ez a tanya pár héttel ezelőtt még lakott hely volt, ma azonban már az utolsó lakos is elhagyta a tanyát, a régebbi települést csak romok jelzik, / A könyv többek között a következőket írja: "Aszódról, ahol fontosabb bronzkori telep lehetett, számos tárgy van a Nemzeti Múzeumban; ezek nagyjából Varsányi János gyűjteményéből kerültek ide. Mint a gödöllői leletek, ezek is már nagyjából a bronzkor legvégéről, az átmenet időszakából valók. A Galgavidék s a Csörsz-árok melléke igen gazdag bronzkori leletekben, emlékekben. Ismerünk innen leleteket Ikladról, Domonyból, Valkóról, Varsánypusztáról, Turáról, Galgahévízről."

A könyvnek a római korról szóló részében szintén találtam feljegyzést, ami szintén ezt a feltevést támasztja alá, hogy községünk területén volt abban az időben valamilyen település. "...Baldogról már néhány évvel előbb kerültek hasonló korúak látszó, igen becses aranyékszerek a Nemzeti Múzeum régiségosztályába....Talán ugyanez a leletnek tartozéka a régiségnapló egy későbbi bejegyzésében Hatvan vidékéről eredőnek mondott tárgyak is, melyek közül egy niellóval berakott ezüst T-fibula, egy fibula töredék, ...stb. érdemelnek különösebb említést. Nem tudom, ide sorozhatom-e a Varsánypusztáról Kubinyi Ferenc ajándékként a Nemzeti Múzeumba juttatott csatát és gyöngyket..." írja az említett könyv. Már itt is névszerint említi meg Varsányt.

Az ezután következő időkről írásos feljegyzést sehol sem találtam 1415-ig. Itt találkozom ismét Varsány névével. Tévedésről nem lehet szó, mert a könyv határozottan megjelöli a helyet is. A Szent István-féle felosztás szerint ugyanis Pest megye három megyéből állott: 1./Visegrád, vagy Pilis megye, 2./ Pest megye, 3./ Fejér vármegye.

Községünk ~~Rákosmegye~~ eredetileg Nógrád megyéhez tartozhatott, ugyanis a könyv szerint Pest megye területén voltak Nógrád megyéből bekebelezett községek is, s Varsány névével itt lehet ismét találkozni. A könyv ezt írja: "Nógrád megyéből az idők folyamán egyes községeket Pest megyébe kebeleztek be. Ezek: ... Varsány /1415/ Heves, Pest-és Nógrád összaszolgáltatásánál feküdt." Tévedés tehát kizárva, s ez azt jelenti, hogy Varsány ebben az időben lakott hely volt. Sajnos, közelebbit nem sikerült megállapítani, a továbbiakban csupán feltevésekre támaszkodom.

Nézetem szerint az itt meglévő települések a török hódoltság idejében tűnhettek el. Hatvan város történetében ugyanis a következőket lehet olvasni: Mikor 1544-ben Nógrád eleste után a török csapatok a vidéket kezdték meghódítani, a várkapitányok felgyújtották Hatvan várát. A török könnyen elfoglalta, s jelentékeny számú őrséggel rakta meg a várat. A környező közeli felvakat a portyázó török spáhik könnyen tudták elpusztítani védett állásaikból kiindulva. A magyarság helyzete magában a városban tűrhető volt." Nézetem szerint ebben az időben már nem volt lakott hely a község mai területén, a lakosság elmenekült, a meglévő épületeket pedig a török tönkretette. Ez annál is inkább valószínű, mert a későbbiek folyamán, először 1594-ben, majd 1596-ban próbálták a magyarok visszaszerezni a várat, mely a második kísérletnél sikerült ugyan, de csak két hétig volt magyar kézen. 1603-ban ismét magyar kézen van a vár, de mivel a bécsi udvar halogatásai miatt csak kevés számú zsoldos sereget tudtak elhelyezni, Hasszán bég közeledtére az őrség felgyújtotta és otthagyta a várat. Így ismét török kézre került, s véglegesen csak 1686-ban került ismét magyar kézre. Ezeket azért írom le, mert községünk közvetlen Hatvan mellett fekszik alig 5 km-re, s így feltétlenül érintve volt a harcokban annál is inkább, mivel a község területe feltétlenül utba esett mind a hódító, mind a felmentő csapatoknak.

4

Községünk területe a hatvani várért folytatott mintegy 142 évi küzdelem alatt egészen biztosan érintve volt, egyesek állítása szerint sok csata a mi területünkön folyt le.

A község későbbi történetéről nem tudni semmit. Annyi biztos, hogy a török uralom végén már nem volt lakott hely.

1703-ban II. Rákóczi Ferenc szállja meg Hatvant, s még ez év december 24-én felhívja a megyéket, hogy erősítsék meg Hatvan várát, mely a török időkben teljesen rombadólt. Feltevésem szerint a község volt lakói a török időkben Hatvan várában találtak menedéket, s azok ott is maradtak mindaddig, amíg sok év múltán ismét megindulhatott az építkezés, végleges letelepedés községünk területén. Ezek szerint a község volt lakosai biztosan résztvettek Hatvan várának rendbehozásában II. Rákóczi Ferenc idejében, s küzdöttek a nagy szabadsághős oldalán.

Hatvan történetének tanulmányozása közben meg kell állapítani, hogy községünk területe fontos csaták színhelye lehetett a kuruc-labanc háborúk idejében is. 1703-1710 közötti időkben láthatta II. Rákóczi Ferenc, majd Bezerédy s ezrede, 1710-ben láthatták, s végigmeneteltek rajta a császári csapatok, amikor Hatvant elfoglalták.

1848-ban ismét csaták színhelye. A hatvani csata, mely Görgey győzelmével végződött, egyrészt községünk területén játszódott le.

Fenti előzmények miatt nem csoda, hogy egy ilyen kis település nem volt képes ellentállni az idők folyamán szinte folytonossá vált harcoknak, s teljesen elpusztult, elnéptelenedett. A szabadságharc leverése után lehet ismét hallani róla, s találni egy-két írásbeli feljegyzést is. De még ekkor is mint Varsánypusztáról van szó, Kerekharaszt nevet még nem lehet találni. Az 1746-os évektől a terület legnagyobb része gróf Grassalkovich Antal királyi személynek gazdálkodása alatt állhatott, s mivel ő sok jobbágyot telepített le az uradalomhoz tartozó területeken, több mint valószínű, hogy a község területén is váltak kisebb-nagyobb jobbágy települések. Ebben az időben állítólag sokat fejlődött Hatvan. A gróf hasonló nevű fia már nem rendelkezett olyan fejlett üzleti, anyagi érzékkel, mint apja, kezdett eladósodni, s ennek fia, III. Antal idejében ez még jobban fokozódott. Így történt, hogy 1841-ben báró Sima Simon bécsi bankár veszi meg az uradalmat, ezzel együtt természetesen községünket is.

Ezután egy belga bank veszi meg a tömeges adósságok fejében. Ettől a banktól vásárolja ezután meg a birtokot Deutsch Bernát és József, a későbbi báró Hatvaniak ősei, akik a legutóbbi évekig kezükben tartották az uradalmat, s Kerekharaszt területének legnagyobb részét. Mint már előbb említettem, a község területe nem egy kézben volt a későbbiek folyamán. Fenyőharasztot régebben báró Podmaniczky Levente birta, aki 1868-ban gyönyörű kastélyt is építtetett. Később ez a birtok is a báró Hatvaniaké lett, óversány pedig báró Radvanszki Albert birtokát képezte.

TERMÉSZETI VISZONYOK

Azti, hogy községünk melyik természetes tájegységhez tartozik, pontosan meghatározni nehéz. Nagyobb tájegységet tekintve az Alföldhöz tartozik, de a szomszédos Hatvan várost az Északi hegyvidék déli nyulványai érintik, s magukba foglalják annak egy bizonyos részét.

Meg kell azonban említeni azokat a kisebb tájegységeket, amelyek a község környékével szorosan határosak. Ezek: a palócvidék, távolabb a Hajduság, végül a Jászság.

Végeredményben mint legkisebb tájegységhez, a Mátraaljához tartozónak vehetjük Kerekharasztot.

A község területe mintegy 1600 kat. holdra tehető.

Hegyes vidéket, dombokat a község területén nem találunk. Ó-Varsány és Új-Varsány puszták határában ugyan vannak kisebb nagyobb emelkedések, de ezek nem számottevők.

Folyóvizet a község területén nem találunk. Ó-Varsány pusztája északi részén, illetve határán kisebb patakocskák folyik, s szel a Zagyvára.

A község és környékének tengerszint feletti magassága igen különböző.

Legmagasabb pontja Józsefmajor, amely 158 m. magasságban van a tenger színe felett. Legmélyebb pontja Új-Varsány, amelynek tengerszintfeletti magassága : 130m. A tőle keletre fekvő Hatvan városának pedig csak 119m.

A község környékének talaja nagyrészt a humuszból gazdag fekete-föld. Talajának termőképességét és gazdagságát már régóta ismerik. Radvánszky és Deutsch bárók ezért fordítottak figyelmet itt lévő birtokaik gazdaságosabb kihasználására.

Kerekharaszt községben minden lakóház udvarán találunk kerekkeskutát. Vizmélységük 9-13 méterig terjed. Az 1943-45-ig fúrt kutak betongyűrűsek. A kislakás építési akció során készülő házaknál csupán betongyűrű nélkül, többnyire maguk az építetők fúrják. Annak ellenére, hogy minden lakóházban van ivókut, a község lakói sokat szenvednek különösen tavasszal- és nyáron- a vízhiány miatt. 1950. nyarán Hévizgyörk határából hordtak vizet lajtokban az állatok itatásához. Ez a vízszegénység vezette aztán a községi szerveket ahhoz, hogy a község vízellátásának kérdését feljuttassák illetékes szervekhez. Így került aztán sor 1950. tavaszán egy artézi kut fúrására. 41 m-

nél bővizű kutra akadtak. Ennek segítségével folytatták tovább a furást egészen 342 m-ig. Közben vizréteggel több esetben is találkoztak, ez azonban nem tört fel. Végeredményben 342 m lefurása után ismét találtak vizréteget. Ez sem tört azonban fel, s egészségi szempontból sem volt megfelelő. Mivel a furásra szánt pénzmennyiség is elfogyott, s a későbbi munkálatok nagy befektetést jelentettek volna, így a további furást megszüntették. A kutfurók a jelenlegi szivattyuskuttól mintegy 3 méterre fekvő 342 m-es furást betölték, s így az eredetileg furt 41- m-es kut maradt meg. A kut bővizű, akkor is van benne víz, amikor a község kutjai lepadnak. Tervbe van véve még hozzá hasonló 34 kut furása.

Artézi kut furása alkalmas volt arra, hogy megismerjük a község talajrétegződését 342 méter mélységig.

A talaj rétegződését a mellékelt rajz mutatja:

Találunk a község területén még egy nagyon régi és bővizű kutat, melyet még az uradalom idején furtak. A kut artézi, pár száz méter mélységből tör fel a talaj felszínétől mintegy 5 m mélységig. Itt egy viktáriolóban gyűl össze, ahonnan az uradalom idejében ellátta a 4 hatalmas istálló ló és marhaállományának, valamint lakosságának vízszükségletét. A viktáriolóbó kezdetben igaróval, később villanymotorral hozták felszínre és gyűjtötték össze a kut fölött lévő több m-es viztoronyba. A kut a háború alatt erősen elpiszkolódott, fertőződött/állati hullákat dobáltak bele/ sokáig nem használták. 1953ban kitisztították, fertőtlenítették, így jelenleg a Tsz állatállományá ak itatására használják. Meghajtása ismét lóerővel történik.

fekete humusz		0-1 méter
sárga agyag		1-24 "
sárga durva homok		24-34 "
sárga agyagos homok		34-78 "
vörös agyagos homok		78-82 "
vörös köves agyag		82-84 "
erősen köves vörös agyag		84-85 "
kék iszapos agyag /köves/		85-114 "
kék apró homok		114-129 "
kék köves agyag		129-133 "
szürke agyagos homok		133-135 "
szürke agyag		135-162 "
szürke köves agyag kevés turfa		162-178 "
kék agyag kevés turfával		178-191,2
kék agyag, kisebb-nagyobb kövek		191,2-259 "
szürke iszapos turfa		259-261 "
szürke turfás agyag		261-278 "
kék turfás iszapos agyag		278-297 "
kék iszapos homok		297-298 "
szürke és kék tarhonyás turfás agyag		298-328 "
szürke agyag kevés turfával		328-341 "
kék iszapos apró homok		341-342 "

K e r e k h a r a s z t .

Magának a községnek, illetve a hozzá tartozó tanyavilágnak a történetét "Kerekharaszt község története" cím alatt tárgyaltam. Most csak Kerekharaszt község életével szeretnék foglalkozni, bővebben az 1941-es évek óta.

Mint már a történeti részben megemlítettem, községünk 1415-ig Nógrád megyéhez, ezután Pest megyéhez tartozott. A velt Grassalkovich uradalom a báró Hatvaniak vették meg, s a község a háberu előtti években báró Hatvani uradalomhoz tartozott.

A község jelenlegi lakóinak legnagyobb százaléka cselédeskedett az uradalomban. Életük hasonló volt a múlt rendszemben hasonló serban élő cselédekével azzal a különbséggel, hogy a báró aránylag jól bánt alkalmazottaival. A lakások azonban siralmasan néztek ki ebben a faluban is. Egy-egy uradalmi épületben több sokgyermekes család lakott. Ezekből az épületekből még a mai napig is van egy pár mutatóban, de ezek lassacskán elfogynak, mivel lebontás útján a velt cselédek a használható anyagokból saját lakásokat építenek.

A mellékelt kép egy régi, a lakosság szerint kb. 300 éves épületet ábrázol, amelyben sajnos még ma is családok élnek. A családoknak juttatott házhelyük van a község területén, s hamarosan saját házukban fognak élni.

A község mai képe 1941-ben kezd kialakulni, amikor az uradalom területén a velt cselédek rendes házat kapnak. A község területén ebben az időben mintegy 54 ház épül fel. A házakat egyrészt a Vitézi Szék, a Népjóléti Szövetkezet, valamint az Oncsa építi.

Mivel a község nagy részét a "vitézek" lakják, Hatvanban községünk még háberu után is jó ideig mint "vitéztelep" néven szerepel. A község ebben az időben rendezett. Kezdi bevezetni a villanyt, a telep egy részén közvetlen háberu előtt már ég is a villany. A házak léckerítéssel vannak körülkerítve, állatállomány eléggé fejlett. A lakosság aránylag nyugodtan él.

Jön a II. világháberu. A fiatalok nagy részét, s az idősebbekből is jó párat katonának visznek. A leventeköteles ifjakat szintén ki akarják vinni, azonban csak Aszódig, illetve Hatvanig jutnak. Leventeköteles ifjaknak az elhurcolására nem kerül sor. Szerencséje a lakosságnak az 1944-i évi bőséges termés. A lakások padlásai, ugynevezett első szobái tele vannak gabonával, élelemmel. Ez segíti ki őket a háberu utáni nehéz időkben.

A felszabadító szovjet csapatok 1945. november 25-én jelennek meg. A község területén és környékén nagy harcok folynak. A lakosság bunkerekbe húzódva várja a harc kimenetelét, mely két hétig tart. Az aránylag kevés katonaságot számláló német alakulatok mintegy két hétig tartják magukat, míg végre is kénytelenek visszavonulni. A visszavonulás csunya képet mutat. A községben eltűnnek a léckerítések, a villanyeszközöknek csak a fölébeásvott csonkjaimmaradnak meg, pár ház romokban hever, állatállomány erősen lecsappan, stb.

1945 tavaszán siralmas a helyzet a községben. Kezdenek a földmunkálatok. Nincs igaerő, nincs sertés, nincs baromfi a községben. A családok általában nagylétszámúak. Nem ritka, különösen az Oncsa településen a 8-10-12 gyereket számláló családok. A lakosság amit tud cserél. Békés megyébe járnak el sokan, valamint Oresháza és Tótkomlós környékére, hogy segítsenek nehéz helyzetükön.

A községben működő Baros Gyula volt tanító felismeri a helyzetet, igyekszik megszervezni a Kommunista Pártot. Ez kezdetben, mint értelmiséginek nehezen megy, s így mások veszik kezükbe pillanatnyi-

lag a kezdeményezést. Lényeg az, hogy a községben a kommunista Párt már 1945-ben megindul, s később kemény tevékenységet fejt ki. Már alakuláskor 45 tagot számlál. Ebben az időben Bajóti Rezső, Szatmári István, /vitéz/ és Urbán József a vezetők.

A Kommunista Párt megalakításával majdnem egyidőben alakul, illetve kezdene megalakulni a Szociáldemokrata Párt is. Ennek vezetője Sziráki, Béla volt csenőőr, később a község telepfelügyelőjének sógornője, akinek személyes összeköttetése is van Pfeiferékkel. Kisgazda Párt is alakulóban van, de ez egyáltalán nem életképes. A község lakossága politikailag így kissé befolyásolva van, őrlődik, de már az 1947-es választásoknál 47 %-ban adja szavazatát a Kommunista Pártra. A későbbiek folyamán ez a százalékarány állandóan, sőt rohamosan növekszik. Megszűnnek a községben az ellenzéki pártok. Belátja a lakosság, hogy a családai serből a Kommunista Párt mentette meg őket, neki köszönheti a földesztást, s ettől a párttól várja a jobb jövőt. Ebben nem is csalódnak.

A földművelés igényi és gazdasági eszközök hiányában nagyon nehezen indul meg. A lakosság küszködik ezekkel a hiányokkal. A határban lévő földek tele vannak bunkerekkel, aknákkal. Alig mernek kimenni földjeikre, különösen pár baleset után. Aknarebbanás viszi halálba két levával együtt Stuhár János gazdálkodót, traktorával együtt az egyik traktorvezetőt, kézigránát tesz majdnem nyomerékká három iskolásgyereket. Ehhez hasonló esetek még a későbbiek folyamán is előfordulnak. A határban lévő lőszeresek összeszedésére a közelben állomásozó honvédelmi alakulatokat hívjuk ki, akik nagymennyiségű lőszert szednek össze, s így megakadályozzák a további baleseteket. Ettől függetlenül még 1951-ben is történik baleset, amit fel nem robbant lőszer okoz.

A községbe, 1946 végén megérkező Csáky József telepfelügyelő felkelti a község sertésállományát. Ezt úgy érjük el, hogy a magával hozott mintegy 20 darab sertést hizlalásra, vagy nevelésre felébe

adja ki a lakosságnak. A csere folytán lassacskán kezd kialakulni a község állatállománya is. Minden fejlődés azonban hiábavaló. A lakosság nem tud boldogulni. Hiába van földosztás, hiába van mindenkinek saját földje, a termelés nem megy úgy, ahogyan az kívánatos lenne. Még kell vallani, magasak a kivetett adók is. Községünket nagy mértékben érintette és hátrányosan érintette az a gazdasági politika, amit pártunk 1953-ig folytatott. Így történt, hogy a község lakosságának nagy része valósággal elmenekült a faluból, ami nagyon szépen kimutatható az iskolai adatokból is. A tanulók száma rehamosan csökken. Ez nem is csoda, hiszen 1-1 család kitelepülésével 3-4 iskolásgyereket is veszünk.

A lakosság látja, hogy az egyéni gazdálkodással nem boldogul. Látja az ország különböző helyein megalakult termelőszövetkezeti csoportok példáját, s így történik, hogy községünk területén még 1954-ben megalakulnak a Termelőszövetkezeti Csoportok. Három csoport alakul. Kerekharasztban az Új Élet, Újvarsányban a Béke, Óvarsányban a Szabad Nép csoportok. Ezzel egyidőben történik a községben a tagosítás is. A tagosítás ismét arra kényszeríti a lakosság egy részét, hogy elhagyja a község területét. Így a létszám ismét apad. A közel 1000 lélekszámot számláló község létszáma annyira lepad, hogy jelenleg kb. 580 ember lakik a telepén.

A község Új Élet termelőszövetkezete kezdetben 26 taggal alakul. Jelenleg 339 kat.hely földön gazdálkodnak, tagok létszáma 40. A csoport/állandóan fejlődik, s több esetben a járás első csoportjai között szerepel.

A községnek a Magyar Helgerek Pártja szervezetén kívül van MNDSE. DISZ. Szabadságharcos Szövetség, MSZT. szervezete is. Ezek a szervezetek igyekeznek segíteni a község lakosságának munkáját, irányítják kulturális, életét, stb.

Községünk munkáját nagy mértékben viszi előre a Tanács jó munkája is. 1950-ben, az első tanácsválasztásoknál a járás első községei között szerepeltük. Most, 1954-ben a járás első községe voltunk.

Kerekharaszt község
Tanácsháza.
Előtérben az 1848-as
szabadságzászló.

Községünk különösen az utóbbi időkben, 1953 őszé től állandóan fejlődik. Lassacskán megszűnnek a tanyák, a régi tanyai épületeket lebontják, s családi házakat építenek a községben. Mindenremény megvan arra, hogy pár év múlva községünk teljesen kiépül, s a községben mindenkinek megelégedett, nyugodt, gondtalan élete lesz.

Ó v e r s á n y .

Kerekharaszthoz tartozó települések közül, mint már a község történeti múltjában említettem, ez a legrégibb. Közvetlenül a háboru előtt báró Redvánszky bártnak volt. A település középpontjában állt a kastély, körülötte kb. 8 kőhold területen fekvő park. A kastélyon kívül a belső cselédek lakásai, parádés lovak istállója és a magtár állt. Távolabb az inas lakása. A kastélyhoz tartozó épületeken kívül még hat cselédház állt, 19 családdal. A

A báró kastélya külön úton volt megközelíthető, melyet a cselédség nem használhatott. /A kép ennek az útnak a mai állapotát mutatja. Háboru után elhanyagolták, az út két oldalán lévő fasor eltűnt./

A felszabadító seregek közelébe a kastély lakói elmenekültek. SS katonák szállás lett azután a kastély.

A képen látható út végén a volt kastély mai romjai.

A kastély pincéjében húzódtak meg a hon maradt cselédek. Menedékhelyüket azonban fel kellett cserélni egy kevésbé biztos fedezéssel, mivel a németek innen kiűsték őket. /A kép a kastély pincéjének egy részét mutatja, melyet a lakosság építkezés céljára szintén szétbontott./

1944. december 6-án foglalta el 2 heti ostrom után a felszabadító szovjet sereg a pusztát.

A kastély az ostrom alatt leégett, butorai, kincsei a háboru martaléka lett.

A báró. Radvászky-féle kastély mai romjai. A lakosság ezt az épületet is lebontotta, s felhasználta saját házáinak felépítésénél. Óversény ma már a teljes pusztaság képét nyújtja.

1945-ben aztán megindult a felszabadult cselédség élete. Első lépés a földosztás volt. 1945-ben a volt cselédek családonként 2 kat.holdat, 1946-ban a Földosztó Bizottság alapul adott férj és feleségnek 2,5 kat.holdat, azonkívül minden családtagnak 1 kat.hold földet. Ilyképpen 1200 kat.hold földet osztottak szét. Ebből a földterületből cca. 100 kat.holdat Heréd községben lakó emberek kaptak.

A földhöz jutottaknak sem állattálmányuk, sem felszerelésük sem volt. Fákospalotáról és Gyöngyösről hoztak fuvarost a gabonaelhordáshoz. Szántáshoz kijavították az uredalom traktorát és maguk közül kerestek traktorost is.

Nehezen indult az élet. A háború okozta veszteségeket még fokozta az infláció is. A földművelésből élő lakosság Békés, Csánád megye-i falvakat keresett fel, s onnan hozott cserébe 1-1 malacot, vagy baromfit, amivel a további állattenyésztést meg-alapozhatta.

Nagy nehézséget jelentett a tanya apró megyeinek az iskolalátjárás. A háboru előtt a közvetlen közelben működött Ciframajorban egy 1 tanerős iskola, melyből a háboru után csak az

emlék, s a képen látható romokból maradt meg. A kép a volt ciframajori iskola helyét ábrázolja. Az iskola körül háboru előtt virágzó gazdaság volt. Ma már település helyét is alig lehet fel-fedezni ezen a területen.

A gyermekeknek 8 km-t kellett oda-vissza naponta megtenni Kerekharasztra, a legközelebb fekvő iskolába.

1950-ban a szülők többszöri kérésére iskola alakult egy erre alkalmasnak mutatkozó helységben. Ennek az iskolának csak I-IV. osztálya működött, először Balla Tibor, majd T. Bakos János tanító vezetésével. Létszáma 25 körül mozgott. Miután azonban a közeli Fenyőheraszt iskolát kapott, a Józsefmajor gyermekai ebbe az újonnan megnyílt iskolába kérték felvételüket, s így csupán 10-15 gyerek maradt. Ehhez a létszámhoz nem engedélyezte a K.M. az iskola további működését. Így ezután két év után ismét a kerekheresti iskolát látogatják az óversányi tanulók.

Ma már csak ez a rom van meg a két évig használt óversányi iskolából. A lakosság ezt is lakásépítés céljára használt fel.

1945-től 1950-ig magán gazdálkodást folytattak a tanya új gazdái. A közös gazdálkodás eredményei láttán aztán elhatározták, hogy maguk is a szövetkezeti gazdálkodás útjára lépnek. 1950-ben megalakítják a Szabad Nép T.-Sz. Cs.-ot 24 taggal. A csoport 240 kat.hold földdel kezd gazdálkodni. Már az első esztendőben szép eredményt érnek el a gazdálkodásban.

1953-ban a kialakítási akció megindulásával gondolhatnak erre a szűk és piszkos, romos családházak lakói, hogy egészségtelen lakásukat felcserélik korszerű, egészséges, s nem utolsósorban saját tulajdonukat képező lakással.

Engedélyt kapnak a tanya épületek lebontására, s már 1954.év elejére egyrészt Kerekherasztra, másrészt Hatvanba települnek saját házaikba. A romokból a mellékelt képen látható egészséges 2 szobás konyhás kis családi házat építik fel Kerekheras községben.

Az oly hosszú múltra visszatekinthető Versánpusztán helyén ma már csak romokat találhatunk. Radvászky báró egykori cselédjei a maguk gazdái lettek, a otthonaik a béke és a jólét szimbólumai.

Óversányiak új házai Kerekharaszton. Eddig 16 házat építettek fel, de az összehordott téglák helyén tavasszal már szintén új házak lesznek.

Saját erőből felépített új ház. Egyelőre csak a fél házra telt, de máris laknak benne. Jövőre talán már ez is teljes befejezést nyer.

Ujvarsány.

Ujvarsány települése
a herédi utról.

Kerekharaszt községtől 2 km-re fekszik Ujvarsány. Ez a település újabb keletű, mint a neve is mutatja, -óvarsánynál. A háború előtt báró Hatvani birtoka volt, itt élő emberek pedig a cselédei.

A Felszabadulás után hasonló nehézségek között kezdték a cselédből lett újgazdák életüket, mint Kerekharaszt, Óvarsány, vagy a többi falvak lakói. Ezek az izzig-vérig magyar, munkát szerető emberek azonban megmutatták, hogy a küzdeni akarás legyőzi a nehéznek látszó akadályokat is. Biztos kézzel irányították a földosztás alkalmával kapott földcsekéjükön a maguk kis gazdaságát. 1950-ben azután a kerekharashti Új Élet T. Sz. megalakulása után Ujvarsány lakói is a közös gazdálkodás útját választották. 200 kat. hold földdel Termelőszövetkezetet alakítottak, s hogy munkájukat, tenni akarásukat a béke szent ügyének szolgálatába állítani kívánják, mutatja az is, hogy a csoport Béke T. Sz. nevet választotta. A Béke T. Sz. beváltotta a hozzáfűzött reményeket. Nevét nemcsak a járásban ismerik jól, de nagyszerű munkájukból, elért kiváló eredményeikről sokat olvastunk már a Szabad Nép, és a Hevesmegyei Népujság hasábjain, valamint őket dicsérte szép szóval, muzsikával nem egy ízben már az éter hullámain keresztül a Rádió is.

Mivel érdemlik ki ezt a csoporttagok? Munkájukat időben, a modern agrotechnika módszerei szerint végzik. A csoporttagok között megvan az egyetértés, a közös munka egy családdá forrasztotta őket. Az első évek eredményei serkentőleg hatottak további munkájukra. Óvarsány után Ujvarsány lakói is hozzákezdtek új otthonaik felépítéséhez. A régi lakások lassan eltűnnek, s a felhasználható anyagokból újjal pótolva tükörszerű kis családi házak épülnek Kerekharasztban.

Ujvarsány.

Ujvarsány települése
a herédi utról.

Kerekharaszt községtől 2 km-re fekszik Ujvarsány. Ez a település újabb keletű, mint a neve is mutatja, -óvarsánynál. A háború előtt báró Hatvani birtoka volt, itt élő emberek pedig a cselédei.

A Felszabadulás után hasonló nehézségek között kezdték a családból lett újgazdák életüket, mint Kerekharaszt, Óvarsány, vagy a többi falvak lakói. Ezek az izzig-vérig magyar, munkát szerető emberek azonban megmutatták, hogy a küzdeni akarás legyőzi a nehéznek látszó akadályokat is. Biztos kézzel irányították a földosztás alkalmával kapott földcsekéjükön a maguk kis gazdaságát. 1950-ben azután a kerekharashti Új Élet T.Sz. megalakulása után Ujvarsány lakói is a közös gazdálkodás útját választották. 200 kat.hold földdel Termelőszövetkezetet alakítottak, s hogy munkájukat, tenni akarásukat a béke szent ügyének szolgálatába állítani kívánják, mutatja az is, hogy a csoport Béke T.Sz. nevet választotta. A Béke T.Sz. beváltotta a hozzáfűzött reményeket. Nevét nemcsak a járásban ismerik jól, de nagyszerű munkájukból, elért kiváló eredményeikről sokat olvastunk már a Szabad Nép, és a Hevesmegyei Népujság hasábjain, valamint őket dicsérte szép szóval, muzsikával nem egy ízben már az éter hullámain keresztül a Rádió is.

Mivel érdemlik ki ezt a csoporttagok? Munkájukat időben, a modern agrotechnika módszerei szerint végzik. A csoporttagok között megvan az egyetértés, a közös munka egy családdá forrasztotta őket. Az első évek eredményei serkentőleg hatottak további munkájukra. Óvarsány után Ujvarsány lakói is hozzákezdtek új otthonaik felépítéséhez. A régi lakások lassan eltűnnek, s a felhasználható anyagokból újjal pótolva tükörs kis családi házak épülnek Kerekharasztban.

Ujversányban is folyik a régi rossz istállók, lakóházak bontása, hogy a bontási anyagokból kerekheraszt községben lakásokat építsenek.

A csoport munkáját segítő Gépállomás nemcsak a gazdálkodás terén

nyújt segítséget a tagoknak, de komoly támogatást jelentett az a segítség, hogy a házépítéshez szükséges anyagok fuvarozását vállalta a Gépállomás. Jelenleg már 10 család építette fel, a lakja új otthonát kerekheraszton.

Bár a régi cselédházak lassan eltűnnek, az élet mégis tovább folyik az egykori tanyán. Az Új Élet, Béke és Szabad Nép T.Sz.-ek központi telepe létesül Ujversányban. Az építkezések már javában folynak. /L.fenti képet. A meglévő Béke istállója mögött hosszú sorban épülnek a többi T.Sz.-ek istállói./

Mi kerekherasztiek mindannyian büszkék vagyunk Kocsis Jánosra,

Luklider Jánosra, Sándor Andrásra, Nedeliczki Pálra, akik jó irányító munkájukkal viszik előre a Béke T.Sz. ügyét. De büszkék vagyunk annak valamennyi becsületes dolgozó tagjára, akik nemcsak a Béke T.Sz. de a világbéke igazi hivei is.

J ó z s e f m a j o r .

Közigazgatásilag még mindig a községhez tartozik. A községtől való távolsága 4 km. A tanyát 1912-ben báró Hatvani András vette meg. Ekkor még Szarkás néven volt ismeretes. Mostani nevét későbbi tulajdonosától, báró Hatvani Józseftől nyerte.

Háboru előtt jólmenő hatalmas gazdaság volt itt. Ez az a hely ahol a marhák üvegtetés istállóban voltak, automatikus vizitálóval voltak az istállók felszerelve, s a báró kastélya mellett a cselédség mindössze 2 épületben volt elhelyezve, ebben a két épületben 21 család szorongott. A tanyán összesen 33 család kapott munkalelkalmat, megélhetést.

Felszabadulás után ezt a birtokot is szétosztották a fenyőharaszi, józsefmajori, herédi, kerekharaszi gazdáknak. Kezdetben egyéni földművelést folytattak, majd 1950-ben Állami Gazdaság alakult. Az itt élő emberek jelenleg az Á.G.-ben dolgoznak. Az Á.G. a nagyteleki Ölgazdasághoz tartozik, marhahizlaldát létesítettek. A telepnek villanya, telefonja, mozija, a ~~gy~~ munkások legnagyobb részének rádiója van. A fiatalok a DISZ-ben tömörültek, ezenkívül működik a Szabadságharcos Szövetség is.

A községnek egyébként a teleppek komolyabb kapcsolata nincs.

F e n y ő h a r a s z t .

Ez a birtok valamikor Cservölgyi grófé volt, aki kiadta bérbe báró Hatvaninak. A bérlőből később tulajdonos lett. Nevét a település körül létesített fenyőerdőről kapta, amiből mampedig már nagyon keveset lehet látni. 1945-ben a területet a Hatvani Cukorgyár bérelte. 1946-47-ben a Monori Magnemesítő vette kezelésbe, majd 1948-tól ismét a Hatvani Cukorgyár Ölgazdaságáé lett.

A háboru utáni meggyerendezésig a község területéhez tartozott, a meggyerendezés után továbbra is Pest megyében maradt, s így ma már semmi kapcsolata nincs községünknek ezzel a tanyával.

K ö z l e k e d é s .

Községünk fontos utvonal mentén, a Budapest-Miskolc-i 3.számú főutvonal ~~mentén~~ északi oldalán, az 54 és 55 km között fekszik. Ez az utvonal mindig nagy jelentőségű volt az ország közlekedésében. Mind a török elleni, mind a későbbi háborúkban igen élénk közlekedés, nagy katonai szállítás bonyolódik le ezen az uton. Az utnak a karbantartása állandóan élénk vita tárgyát képezte, végül is sok évi küzdelem eredményeképp az állam veszi kezelésébe, mint országos fontosságú utat. 1848-ban azután rendbe is teteti. Elsőrendű műüttá azonban csak a világháború után építették ki. Ma már Budapesttől Miskolcig ~~közök~~ végig betonut. Egyrészt ennek az utnak köszönhető, hogy községünk jelenlegi helyén épült ki, s ezt elmondhatjuk különösen az utóbbi időkben, amikor a tanyavilág megszűnőben van.

Ezen az uton bonyolódik le a Budapest-Gyöngyös-Mitraháza, Budapest-Kékestető-Galyatető, Budapest-Eger-Ózd, Budapest-Eger-Lillafüred-i autóbuszforgalom. A község lakosságának sokáig fájó pontja volt, hogy nem volt autóbuszmegállója, s így a közeli községeket, városokat, különösen Hatvant, Gyöngyöst, Aszódot csak úgy tudták megközelíteni, hogy begyalogoltak Hatvanba, s itt szállhattak autóbuszra, vagy folytatták utjukat vasuton. A község tanítója /~~tanítója~~ Tanczos István/ a lakosság nevében kérték már 1949-ben az illetékeseket, hogy a községnek autóbuszmegállót adjanak. A B.Sz.K.Rt. falujárók személyesen is sürgették a kérés elintézését, ez sikerült is, s a községnek 1950 óta van autóbuszmegállója. Ennek különösen hasznát veszi a lakosság azóta, hogy Heves megyébe való átcsatolásunk óta betegség esetén a gyöngyösi kórházba kell járniuk.

A községnek egy ideig közvetlen autóbuszjárata volt Heréd és Nagykökényes községekkel is, ez a járat azonban 1953-ban részünkre megszűnt, utvonala megváltozott, nem érinti községünket. Ha az iskola körzetesítése megvalósul, valószínű, hogy ez az autóbuszjárat ismét községünkön keresztül fog haladni.

Községünknek vasutállomása nincs, de az ország egyik legfontosabb és legforgalmasabb vasutállomása, Hatvan, könnyen megközelíthető akár autóbusszal, akár gyalog. Az állomásnak a községtől való távolsága 5,6 km. A vonatközlekedés aránylag elég sürű, különösen Budapest felé.

Községünk fontos utvonala mentén, a Budapest-Miskolc-i 3.sz. főutvonala északi oldalán az 54 és 55 km között fekszik.

A kép a műutat, az arról beágazó 1949-ben készített bekötőutat ábrázolja.

Baloldalon az újonnan épülő házak, háttérben a Hatvani cukorgyár füstölő kéményei látszanak.

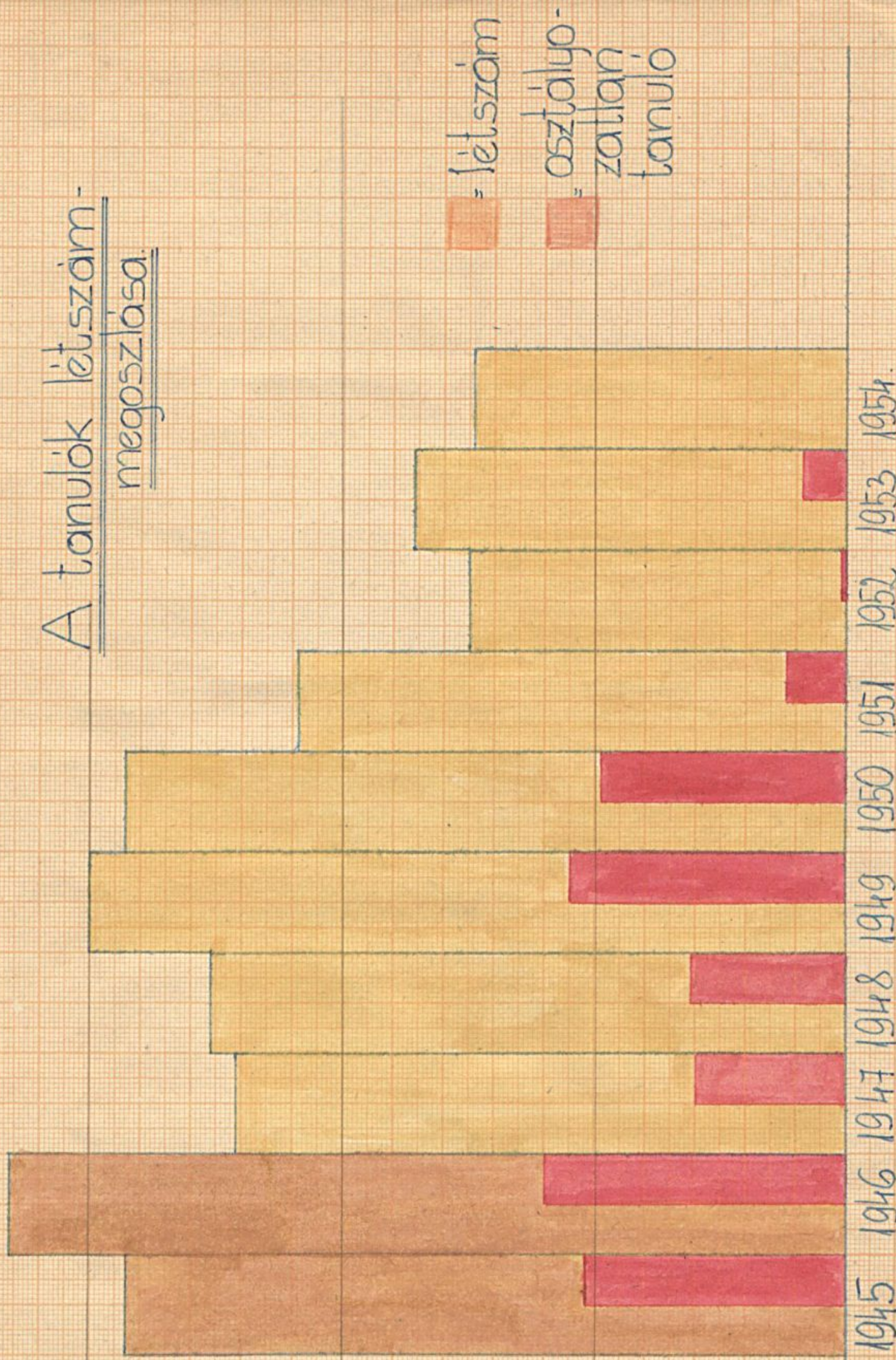
Az első telefonoszlopon látható a MÁVÁUT megállóhelyét jelző tábla.

Községünk elég sokáig el volt zárva a külvilágtól. Közvetlen háboru után, 1945-46-ban postánk még nem volt. A postaküldeményekért Hatvanba kellett bejárni, ami azt jelentette, hogy sok esetben igen fontos és sürgős üzeneteket, értesítéseket csak napok múlva tudott a lakosság szerezni. 1946 végén kapott a posta postaiságnokságot. Így a levélküldeményeket már gyorsabban megkaptuk, de igen fontos üzeneteket /telefon, távirat/ még mindig csak Hatvanból lehetett feladni. A községnek feltétlenül szüksége lett volna telefonra. A 3 éves terv ezen a kívánságunkon is segített. 1950. június 2-án megkezdik a telefonoszlopok beállítását Hatvanból Kerekharasztig 64 darab oszlopot kellett elhelyezni. Ezt a munkát zömme a lakosság felajánlásaiként végezte, de nagy mértékben segítségre voltak ebben a munkában az általános iskolás tanulók is, akik Tanczos István igazgató és Balla Tibor tanító vezetésével 25 darab oszlopot helyeztek el. Így történt, hogy június 6. és 7-én a telefon bevezetése a község területén már meg is történt. Telefont kapott a Tanács, /1./ a Földműves Szövetkezet, /2./ és az iskola. /3./ Az iskola telefonját később az -ben megalakult Új Élet Termelőszövetkezetnek adtuk át, mivel költségvetésileg nem hagyták jóvá az előfizetését. Községünk postájának vezetője megalakulás óta Stuhár Jánosné, /Molnár Ilona/

Községünkbe a telefonoszlopok Új-Hatvanból, a műút mentén vezetnek. Községünk a 3 éves terv keretén belül kapta. 1952-ben a vonal kibővült, mivel a községben letelepedett honvédséggel is megtörtént az összeköttetés.

A tanulók létszám- megoszlása.

A község kulturális élete.

A község kulturális életének központja az iskola. Az volt háboru előtt is, az iskola indította meg az életet közvetlen háboru után is, s jelenleg is minden kulturális kezdeményezés az iskolából indul ki.

Az alábbiakban szeretnék röviden foglalkozni iskolánk történetével, mivel ez fontos tényező a község életében.

Háboru után, 1945-ben az alábbi képen látható iskola maradt ránk.

Ez az épület háboru előtt pár évvel tisztartói lakás volt. Mikor az uradalom már érezte, hogy a községnek iskolára feltétlenül szüksége van, ezt a lakást alakították át iskolának, s egyúttal tanítói lakásnak. Két egymás melletti középső szobának az egybenyitásával nyertek egy 5x9 méteres tantermet, mely az iskolai oktatás célját szolgáltatta egészen 1948-ig. Az épület két oldalán lévő épületrész volt a tanítói lakás. /szoba, konyha, kamra/ A háboru nagyon megviselte ezt az épületet. Megrongálta tetőzetét, vakolatlan falakkal, ajtó, ablak nélkül, teljesen üresen minden felszerelés nélkül várta ez az épület 1945 őszén a tanítókat, tanulókat. Az általános iskolai "Krónika", amit a tanítók folyamatosan vezettek 1945-től 1950-ig, a következőket jegyzi fel az akkori állapotokról: Az iskola éppen úgy, mint az ország, szomorú állapotban van. Egy tanerő, Baros Gyula tanító működik. Iskolánkban kinevezve egy régi tisztartói lakás egymásbontott két szobája. Téglakon deszkák vannak, itt ülnek, írnak, olvasnak, tanulnak, és nem utolsó sorban szenvednek a gyerekek." A Felszabadulás után pár hónapra változik a helyzet:

1945.szeptember. Kerekharaszt két új tanítót kap: Csabai Józsefet és Tanczos Istvánt. Ekkor lép működésbe Baros Gyuláné is. Az első teendő: használhatóbb állapotba helyezni a tantermet. A tanítók, ahol lehet, üvegdarabokból beüvegezik az ablakokat, ahol nem lehet, bedeszkázzák és a réseket beragasztják. Deszkából szűkségsínek készítenek. Így teszik használhatóvá a volt urasági kastély egyik romos épületét is, ahol egy fekete vassírdarabon ír a tanító tábla híján. Lassan, nehezen indul meg a szellemi élet...

Ilyen körülmények között kezdődött meg a munka 1945-ben. A tanítók nem csüggedtek. Dolgoztak, és várták a megígért új iskolát, melynek falait már háború előtt felépítették. Nagy segítségére vannak az iskolának és a község lakóinak is a kispesti B.Sz.K.Rt. falujárók, akik hetente látogatnak el a községbe. Hoznak amit tudnak, javítanak amit tudnak. Nincs olyan hét, hogy valamivel ne gyarapodnánk. Saját erőnkől különösebb kulturális kifejtést nem tudunk. Ezen is a falujárók segítenek. Rövid színdarabokat, jeleneteket mutatnak be, a tanulókat, s egyúttal a felnőtteket is bábszínházzal szórakoztatják, stb. Közben megindul, nagyon lassan az új iskola építése is. Nagyon nehéz az anyag beszerzése. Az építkezést alig lehet észrevenni.

1947 szeptemberében áthelyezést nyer Baros Gyula és Baros Gyuláné nevelők. Novemberében új tanítót kapunk, Balla Tibort. Négy tanító van ekkor a községben. Most már komoly erővel indul meg az új iskola építése.

1948.március 15-én a Centenáris Ünnepekkel kapcsolatban községünkben szabadság zászlót állítunk, avatunk. A szabadságzászlót Tanczos István tanító tervei szerint a falujárók segítségével a község lakossága társadalmi munkában készíti. Ez az

első komolyabb társadalmi megmozdulás, mely maradandó nyomot hagy a község életében.

/elapnak két hatalmas, körülbelül 100x60 cm-es kőszínt tettünk le, mely komoly munkát vett igénybe. A két kőszínt a községben valamikor még az uradalom idejében működött malomból származott. Ezzel eltűnt a régi malom utolsó maradványa is./

1948 július 18-án, az új iskola befajezése előtt pár héttel, a B.Sz.K.Rt. felujárók közösségünkbe hoznak autóbusszal 40 budapesti uttörőgyereket, akik műsort mutattak be. Ugyanekkor Budapestre visznek egy napra 40 kerekkereszti uttörő pajtást is, s autóbusszal bejárják a főváros nevezetességeit. A tanulóknak mintegy 90 %-a ekkor volt először a fővárosban. Ez a kis kirándulás nagy lépésekkel visz bennünket előre; tanulóink sokat látnak, a szülők itthon elbeszélgetnek a budapesti gyerekekkel, s az iskolai oktatás szinte észrevehetően lendül. Ehhez hasonló kirándulás a későbbiek folyamán még két alkalommal történik.

Tanulóink Budapesten a
Szent István szobornál.
1948. július 18.

Közben az iskola nevelői, tanulói lázasan készülődnek az új iskola avatására, ami rohamosan közeledik a befajezéshez. Az új tanévvel szeretnénk itt megkezdni, de bármennyire igyekezhünk is a munkások, a tanévnyitó még a régi romiskolában történik.

Végre elérkezik a várva-várt nap: 1948. szeptember 12.!

A "Kronika" a következőket jegyzi fel: Már kora reggel nagy a készülődés. Az emberek arca ragyog a boldogságtól. Hát még a gyerekeké! Új, szép, egészséges iskolájuk lesz! Az iskolaavatáson megjelenik a Köznevelési Minisztérium és a Földművelésügyi Minisztérium küldöttje is. A miniszter elvtársak egyéb elfoglaltságuk miatt sajnos nem tudtak megjelenni. Ünnepi beszédet az iskola részéről Csebei József igazgató mond, akinek közösségünkben sajnos ez az utolsó tevékenysége, mert áthelyezését kérte, s így az új iskola további vezetését Tanczos István igazgató veszi át.

Az iskola valóban gyönyörű, egészséges, tágas, terv szerint kulturális célját is szolgálja, amennyiben két tanterem és az iroda, mint színpad egybenyitható, s így 6x23 m-es helyiség áll rendelkezésre. Az új iskola felépítését nagyban elősegítették felujáróink, akiknek ezúton is hálánkat fejezzük ki.

Az új iskola felavatását megelőzően még 1947-ben felépül a két szoba konyhás iker tanítói lakás. A község tanítói így rendes lakáshoz jutnak. A harmadik tanítói lakás az iskolaépülettel egybe van építve, hasonló beosztású, egészséges lakás. Az első lakók a lakásokban: Tanczos István ig- ttő Balla Tibor tanító Vincze Lajosné ttőné.

Az új iskola.
Épült: 1948. szeptember.
A Földművelésügyi Minisztérium építtette a 3 éves terv keretén belül, Biró Tibor mérnök tervei alapján.
Kivitelezők:
Sisa János kőműves Hatvan,
Tajti Miklós asztalos Jászepáti,
Heidrich Márton ács,
Kál-Kápolna, és
Stiller István ács Hatvan.

Az iskola a tanítói lakásokkal.

Községünk kulturális élete az iskolavetés után fokozottan megindul. Ifjúsági szervezet már közvetlen a Felszabadulás után létezik a községben, a MADISZ, de ez eddig életképtelen. A külső körülmények negyben hátráltatják a munkában. A később alakult EPOSZ, majd a jelenleg is működő DISZ, komoly tevékenységet fejt ki. Szinderabot szinderab után rendezünk, az első szinderab megrendezésébe sikerül bevonni komoly felnőtteket, s a példa láttán sorozatosan tanulnak be szinderabokat, amikkel felkeresik a kör-

nyező községeket: Nagykökényes, Verseg, Heréd. Ezekkel a községekkel később is kapcsolatot tartunk fel, színjátszócsoporthozunk köztársaságban látogatnak el egymáshoz.

1949-től megindul a község sportélete is. Először az iskolás gyerekeket mozgósítjuk, labdarúgócsapatunk részt vesz a környező iskolák bajnokságán, ahol szépen szerepel. /Verseg, Nagykökényes, Kálló, Heréd, Kartal/ Kedvet kap a fiatalok is, a szintén megindul az ó részlekről is a sportélet.

1951-ben ellátogat hozzánk a Faluszínház is.

Mivel a községnek villanya 1953-ig nincs, nehéz a mozi beindítása. Egy ideig a falujárók hoznak le bizonyos időközönként agregátorral ellátott mozisgépet, s mutatnak be új filmeket. A lakosság nagyon szereti a mozit, de egyelőre várni kell. Nagyon hiányzik a rádió is. A községben alig van egy-két telepese rádió. Híreket csak az újságból tud a lakosság. Pedig a volt cselédek kezdik elfelejteni a régi cselédséget, szeretnék kultúremler módjára élni. Szükség volna villanyra, rádióra, mozira. Ez sem várat sokáig megára. Szocialista község lettünk 1950-ben. Három Termelőszövetkezeti Csoport alakult a községben: Óversányban a Szabad Nép, Új-Versányban a Béke, Kerekhereszton az Új Élet. A csoportok példamutatóan dolgoznak. A község élenjár begyűjtésben, munkában. Ehhez szintén hozzájárul a község kulturcsoportjainak, s az iskolának a munkája. Iskolásgyerekeink alaposan ki veszik részüket a munkában. Színdarab, köszöntés, stb. szinte egymás után következnek.

Iskolásgyerekeink az egyik jól sikerült színdarab után.

Végre megkapjuk a villanyt is. 1952. december. Kigyullad a fény a faluban. Már az első napon előkerülnek az előre megvásárolt rádiók, zenétől hangos a falu. A község lakói itt is alaposan ki vették részüket a közös munkából. Segitettek, ahol tudtak. Ennek a munkának a további eredménye, hogy megérkezik a mozi is. 1953. május 1. óta hetenként rendszeresen mozielőadás van az iskolában. A mozilátogatók száma nagy. A járás egyik legjobb mozilátogató községe vagyunk.

A telefon, a villany, a mozi bevezetésével megjött a lakosság kedve is. Látják, hogy érdemes dolgozni, s ha a kívánságok nem is azonnal, de fokozatosan teljesülnek. Felvonulásokon, gyűléseken mindig többen vesznek részt.

Községünk sorozatosan első a járásban választások terén. A jó szervezés, és a lakosság jó gondolkodása az, ami ezt lehetővé teszi.

A felvétel az 1950. évi Tanács-választás alkalmával készült.

A lakosság egyhanguan, a járásban elsőnek állt a Tanácsok mellé.

Május 1-i felvonulás a községben. A megszokott sorrend: Elöl az ált.iskolások, utánuk a DISZ fiatalok, majd a felnőttek. Felvonulás után a szabadságzászló előtt gyülekeznek, ahol az ünnepély kezdetét veszi. Ezután kulturműsor, tánc az iskolában.

Az iskolai Utatró szervezet már megalakulás óta elég jól működik. Minden pajtás tagja a szervezetnek. A legjobbak évenként részt vesznek a nyári táborozásokon. /Tóalmás, Siófok, Csillebérc, Perác, / A kép két Balatonszabadiban nyaraló pajtást ábrázol, ahol igazgatójuk, Tanczos István meglátogatta őket.

U t ó s z ó

1954. decemberét írunk. A következő esztendőben ünnepeljük hazánk felszabadulásának 10. évfordulóját. Nem nagy idő egy nemzet életében. Mégis mennyi nemeset, szépet, maradandót alkotott ezalatt a felszabadult magyar nép. A romok helyén ma új házak, új gyárak és új iskolák állanak. A gyárakban, a földeken szocialista munkaverseny folyik. S lüktet a megújított élet a mi kicsiny községünkben is. Sok mindenre lenne még szükség. Ahogyan azonban a felszabadulás nyomán új élet éledt a grófi birtokok helyén felépült, cseléd emberekből szocialista munkásokká vált Kerekharasztan, tudjuk, hogy a község fejlődésében nem állt meg, hanem halad rohamlépésekben a jólét és boldogság útján.

